

Forum Ecclesiasticum

In Quo Jus Canonicum Universum, Librorum Ac Titulorum Ordine Per Quæstiones Et Responsa, Tam Canonistarum Veterum & Recentiorum, quàm Legistarum, in iis, quæ Utrique Juri, Canonico Et Civili Communia Sunt, Authoritate stabilita, Methodo clara & facili explanantur

Leuren, Peter

Moguntiae, 1720

Cap. V. De personis habilibus ad contrahendum sponsalia, & horum obligatione & effectu.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73973](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73973)

C A P U T V.

De personis habilibus ad contrahendum
Sponsalia, & horum obligatione
& effectu.

Quæst. 46. *Quinam contrahere possint sponsalia.*

Resp. omnes & soli, qualiquando licitè & validè contrahere inter se possunt matrimonium, modò de præsentè capaces sint præbere mutuo consensum, & nisi jure positivo prohibeantur; sive qui carent impedimento de se perpetuo ad contrahendum matrimonium; siquidem promissio rei illicitæ vel impossibilis, etiam incremento firmata, non valet. Dicitur primò: qui licitè contrahere possunt matrimonium. Hinc prioribus sponsalibus indissolutis & validis, à neutro sponforum alia sponsalia, cum tertio, vel tertia contrahi queunt validè; quia cum illo licitè contrahi nequit matrimonium, etsi validè contrahere possint, & contrahant matrimonium. Dicitur secundò: qui carent impedimento de se perpetuo: quale v. g. est consanguinitatis, affinitatis. Etsi enim illud tolli possit per dispensationem, de se tamen est perpetuum, nulloque tempore accidentè tollibile. Hinc promissio, quâ consanguinei, vel affines aliove impedimento tollibili per dispensationem ligati promittunt sibi matrimonium, etiam sub conditione impetratæ dispensationis, non constituit sponsalia, quousque dispensatio impetretur; quia ante eam nullus ex contrahentibus (licet obligentur expectare, & procurare dispensationem) jus habet in alterum ad matrimonii celebrationem. Castrop. de sponsal. p. 6. n. 1. videtur tamen hic intervenire aliquid questionis de nomine, dum ab aliis talia sponsalia dicuntur valida ante eventum dispensationis. E contra promissio de contrahendo matrimonio facta inter impuberes de facto valet, & constituit sponsalia, etsi pro eo tempore contrahere nequeant matrimonium; quia laborant impedimento contrahendi matrimonium de se non perpetuo, sed temporalitè tollibili accedente tempore citra dispensationem. Idem est de obstrictis voto castitatis ad unum alterumque annum. Quòd autem impuberes septennio minores validè nequeant celebrare sponsalia, tamen si habeant solum impedimentum temporale contrahendi matrimonium, est, quòd Jus Canonicum id specialiter prohibeat; unde additum in responsione: nisi jure positivo caveatur contrarium. Sed de hoc ex professo Tit. seq. Dicitur tertio: modò de præsentè capaces sint præbere consensum: Nam tamen si carentes usu rationis aliquando, nempe pro tempore & casu, quo ad usum rationis redeunt, celebrare possunt matrimonium, de præsentè tamen nequeunt sponsalia celebrare; quia libertate destituti non sunt capaces obligationis. Unde sit

Quæst. 47. *An & qualiter carentes usu rationis contrahere possint sponsalia.*

1. Resp. primò: Sponsalia à furiosis, amentibus, & similibus carentibus usu rationis contrahi nequeunt ob defectum pleni, & deliberati consensûs. Ita AA. communiter juxta c. dilectus. de sponsal. censetur autem quis sufficienter pollere ulu rationis ad contrahendum validè sponsalia, si aptus existat ad merendum, vel demerendum vitam æternam. Castrop. loc. cit. nu. 2. Sanch. L. 1. de sponsal. d. 10. num. 15. juncto nu. 9. Videtur quoque non sufficere semiplena advertentia, qualis est in semi-ebrio, vel semi-sopito, & sufficit ad peccandum venialiter, non verò ad peccandum mortaliter, seu demerendum vitam æternam; cum per sponsalia contrahatur obligatio ad rem gravissimam, & summi momenti, nempe matrimonium. De cætero inquitur iidem sine fundamento à D. Thoma Per. Ledesm. Henriq. Gutt. de matrim. cap. 2. num. 12. requiri insuper discretionem, ut de futuris providere possint; cum jura, nullâ factâ mentione discretionis, & providentiæ futurorum, non requirant nisi septennium, quo quidem præsumitur haberi discretio, non tamen illa providentiæ futurorum. Neque audienda est Gl. in cit. c. dilectus. v. furiosus. dum videtur admittere à furioso validè contrahi, si alter contrahentium sit furoris conscius, eò quod tunc non patitur injuriam. Nam nullitas talis non oritur ex injuria, quæ alteri furoris ignaro fieret, sed ex defectu deliberationis & libertatis.

2. Resp. secundò: Si tamen furiosus haberet quandoque lucida intervalla, posset horum tempore sponsalia, & matrimonium contrahere, ita ut etiam postmodum redeunte furore sponsalia, & matrimonium non reddantur invalida, Quamvis & tunc regulatiter licitè, & sine peccato non contrahantur, dum perpetuò furiosus ineptus est ad prolem educandam, nisi forte id munus alteri committi posset. Sanch. L. 1. d. 8. nu. 15. & seq. quem citat Pirh. loc. cit. num. 10. Kriemer. loc. cit. num. 117. Videtur tamen etiam causa sufficiens resiliendi à talibus sponsalibus contractis tempore lucidi intervalli, dum pars altera credit furorem impofterum cessaturum. Porro dum dubitatur, an actus à furioso gestus tempore furoris, vel lucidi intervalli præsumitur gestus tempore furoris; quia furor præsumitur durare semper, nisi præsumatur ex actûs qualitate, eum gestum tempore sanæ mentis.

mentis.

mentis. Sanch. n. 17. Pirh. l. c. & alii ex Barbof. in c. dilectus n. 6. Quod dictum de furioso & amente, locum quoque in ebrio habet, dum tempore ebrietatis contrahit sponsalia; quia & hic caret consensu libero & deliberato. Sanch. l. c. n. 29. Item in correpto actu iracundiæ turbantur usum rationis, ita ut adimat debitam intellectus deliberationem necessariò requisitam ad consensum plenum, de quo intelligendæ l. quidquid calore ff. de reg. juris. l. 3. ff. de divorciis. dum dicunt, quod calore iracundiæ factum est, nullius roboris & momenti reputari, & pro infecto haberi, nimirum dum agens ita motu iræ concutitur, ut quid agat, ferè non percipiat, ut Menoch. & alii apud Barbof. in c. dudum. de convers. conjugat. n. 2. Eum autem calorem iracundiæ fuisse tantum, ut impediverit voluntarium ad peccatum mortale requisitum, adeoque valorem promissionis matrimonii, meritò præsumi potest, si sedato animo in promissione priùs facta non perseveret. Vix tamen locum dicta habent in promittente matrimonium in vehemente & cæco actu libidinosi amoris; eò quòd licet is multum obnubilet rationem, dicaturque furor & amentia quædam; vix tamen unquam tantus sit, ut excuset simpliciter operantem à peccato gravi; adeoque vix unquam in foro externo præsumi possit defuisse sufficiens deliberatio & consensus, & Judex in casu istiusmodi dubitandi indicare debeat secundùm ea, quæ plerumque contingunt, ut dicitur in c. inspicimus. de reg. jur. in l. c. Krimer num. 119. Gobat. Theolog. experim. tr. 10. num. 27. Quamvis, ut Idem num. 26. negari nequeat, eam promissionem in circumstantia libidinosi actus in ventante copulam non rarò esse dubiam, & ambigi de sufficiente deliberatione. Quòd si tamen quis ita contraheret: volo, ut si in ebrietate etiam plena aut actu iracundiæ promiserit tibi matrimonium, obliget tibi ad illud contrahendum, & pars altera id acceptet repromittendo, erunt quidem sponsalia, sed non formaliter vi istius promissionis factæ in ebrietate, sed antecedentis voluntatis liberè habitæ ante ebrietatem sese obligandi, & dicta promissio facta in ebrietate habebit se tanquam conditio.

Quest. 48. Utrum surdus tantum, & mutus tantum, & mutus & surdus simul, vel etiam insuper cæcus contrahere possint sponsalia.

Resp. ad primum: De surdo tantum & muto tantum non esse dubium, quin validè contrahere possint sponsalia. Quin etiam surdi & muti simul à nativitate contrahere possunt sponsalia, & matrimonium. c. cum apud. b. r. Sanch. l. 1. de sponsal. c. 8. n. 12. Pirh. l. c. n. 11. Sunt enim tales satis perspicacis ingenii, ut signis docere possint, quid sit matrimonium, & nutu, aliisve signis indicare consensum; cum etiam confiteri, & absolvi possint à peccatis.

2. Resp. ad secundum: Surdum simulque mutum, & cæcum contrahere posse sponsalia, & matrimonium, negat Sanch. l. c. n. 13. eò quòd mutus solis signis instrui possit, quid sit matrimonium; cæcus autem hæc signa percipere nequeat, nec etiam verba, cum simul sit surdus. Estque hoc verum moraliter loquendo & ordinariè, etsi fortè physicè non sit impossibile, ut tales ob perspicaciam ingenii sola ratione naturali cognoscant

rationem Sacramenti matrimonii, ut Pirh. ex Tanner. tom. 4. d. 8. du. 2. nu. 32.

Quest. 49. Num raptor cum rapta contrahere queat sponsalia.

Resp. Quemadmodum matrimonium jure novo Trid. Sess. 24. de reform. matr. c. 1. contractum à rapto cum rapta, quamdiu hæc est in ejus potestate, irritum est, ita quoque sponsalia inter tales contracta esse irrita, exinde inferunt propter paritatem rationis, quæ est defectus plenæ libertatis. Sanch. l. 7. de matr. d. 13. nu. 171. & ex illo Robert. König tract. de jure matrim. Princip. & privator. tit. 7. in 4. decret. p. 3. §. 5. Contrarium tradit Perez. de matr. d. 38. sect. 4. nu. 8. & ex eo Wiestn. de imped. matr. a. 16. n. 9. quorum fundamentum ferè consistit in dilutione fundamenti oppositæ sententiæ. Nam imprimis negant paritatem rationis, quæ in matrimonio irritando fuit defectus omnimodæ & plenæ libertatis, utpote quod semel contractum validè nullo jure humano rescindi potest; talis autem plenitudo libertatis non requiritur in sponsalibus, utpote quæ etiam validè contracta facilè rescindi possunt; adeoque non exigunt tantam immunitatem à vi & metu, quantum exigit consensus in matrimonio contractum semel factum non amplius rescindibilem. Quin & negant illud principium ab adversariis assumptum, quòd lex etiam correctoria juris antiqui & pœnalis extendi debeat ad casum, in quo eadem omninò militat ratio; eò quòd, cum tota vis legis & juris positivi pendeat à voluntate legislatoris ex justa ratione procedentis, in tali casu, identitas rationis quidem benè concludat, etiam alterum, in quo est eadem omnino, vel etiam major ratio, æquè dignum prohibitione, non autem concludat esse æquè prohibitum, nisi probeatur voluntatem legislatoris ex illa ratione motam, tam ad hoc, quam ad illud prohibendum, ut contingit, dum prohibitio est universalis, & casus non expressus continetur sub universalis, ex qua est illatio necessaria ad particularia sub illa universalis contenta, ut Barb. tract. locor. com. arg. à loco 68. num. 3. Ostendunt hoc ipsum exemplis. Primò, dum c. quanto. de divorciis, ubi Papa consultus, num uno conjugum incidente in hæresin, alter possit ad secunda vota transire, rescribit, & affirmat, id fieri posse, dum unus infidelium conjugum convertitur ad fidem, altero in infidelitate permanente, aut nullo modo illi cohabitare volente, aut non nisi cum injuria creatoris, vel periculo perversionis. Negat autem, si unus conjugum labatur in hæresin, aut errorem gentilitatis, etsi in hoc major (ut inquit textus) appareat injuria creatoris. Secundò, dum dispositio (quæ juxta plures est correctoria juris antiqui & odiosa, utpote restringens jus asylo, seu favorem Ecclesiarum, secundum alios verò etiam favorabilis, utpote directè intendens reverentiam & favorem Ecclesie, intellige in casu homicidii commissi in Ecclesia) per quam ab asylo Ecclesie excluduntur rei assassini, læsæ majestatis, depopulationis agrorum homicidii vel mutilationis commissæ in Ecclesia, extendi non debeat ad casus non expressos, etiam graviore ex ulla quantumcunque causa gravi, ne quidem ob paritatem, aut etiam majoritatem rationis, ut constat ex Constit. Gregor. XIV. quæ incipit: Cum alias nonnulli, edita anno 1591.

Unde

Unde jam etiam generaliter non subsistit dictum principium in subordinatis, ita ut, quando est eadem omnino ratio, dispositio, quod ad unum afficiat etiam alterum, quod ad ipsum ordinatur, nisi ad summum (intellige in prohibitionibus) dum subordinatum ducit ad id, cui subordinatur, illicitè & invalidè faciendum; jam verò sponsalia inter raptorem & raptam fieri possunt de celebrando matrimonio, tunc, quando rapta fuerit in tuto & extra potestatem raptoris; adeoque non est, unde sponsalia illa invalidentur.

Quæst. 50. An & qualem obligationem pariunt sponsalia de futuro.

Resp. Primo: Imprimis sponsalia celebrata inter puberes pariunt obligationem contrahendi matrimonii, *c. Arbo, c. dispensatas, c. de conjugali, 27. q. 2. c. ex literis, c. requisivit, h. r.* standumque in hoc juri canonico, per quod jus civile, quod desponsata alteri nubere non prohibetur, correctum sentiunt ferè omnes. Sanch. *L. 1. de matrim. d. 28. Gutt. de mat. c. 15. n. 1. Castrop. de sponsal. p. 7. n. 1.* Dixi celebrata inter puberes: nam contracta inter impuberes, cum hæc adveniente pubertate dissolvi possint, cessat obligatio. *c. à nobis, de despons. impub.*

2. Resp. Secundo: Est hæc obligatio naturalis; jure enim naturali obligamur servare fidem alteri legitime datam & acceptatam, implerèque pacta & utrinque conventa; ergo, cum sponsalia habeant rationem pacti, (sunt enim contractus nominatus) pariunt obligationem naturalem, & vinculum conscientie obstringens sub peccato. Pariunt item obligationem civilem, qualis arguitur, quando contra violentam aut reuientem implere obligationem jure constitutam vel approbatam alteri conceditur actio, nimirum jus persequendi, hoc est, legitima facultas, seu autoritas permitteus persequi in judicio id, quod sibi debetur; at sponsalibus de futuro legitime conceditur actio tam jure civili, quam canonico; quia sunt contractus, qui jure civili actionem parit, & quia habent positivam juris canonici assentiam.

3. Resp. Tertio: Ut obligatio gravis seu sub peccato mortali; quia circa materiam gravem, qualis est matrimonium contrahendum. Castrop. *l. c. Sanch. L. 1. de sponsal. d. 27. n. 2.* cum communi; & quidem non solius fidelitatis (nisi fortè contrahentes contra naturam aliàs sponsalium, aut etiam promissionis, ita restrinxissent intentionem suam, ut neuter alteri voluerit se obligare ad constituendam promissario jus exigendi promissum, sed solum ex fidelitate & veracitate, quæ virtutes secundum Cajet. *1. 2. q. 423. a. 1.* & quosdam alios inducunt solum obligationem sub veniali conformandi facta dictis repromissis) sed verè justitia, ita ut, si non stetur conventioni huic sponsalitiæ, agatur contra jus alterius, inferatur ei injuria; promissio siquidem acceptata est pactum, quod est consensus plurimum in idem. *L. 1. ff. de pactis, & ex accepta promissione promissarius acquirit jus exigendi promissum, diciturque is, cui pactum non servatum, passus injuriam. c. 1. §. c. qualiter, de pactis.* ac denique omnis contractus obligat ex justitia. Pith. *h. r. n. 15.* cum communi; jam vero sponsalia sunt verum pactum, & promissio utrimque facta & acceptata contractus nominatus: facio, ut facias; ergo ex dictis infero, &

4. Resp. Quarto: Ex dicta obligatione contrahendi matrimonium orta ex sponsalibus, oritur

R. P. Leurr. Jur. Can. Lib. IV.

obligatio abstinenti ab omni eo, quod eorum executionem impedire potest justè, religionis ingressu excepto; cum obligatus ad finem consequendum tacite quoque obligetur, ne huic consecutioni impedimentum præstet, Castrop. *l. c. n. 3.* cum Cöninck. *d. 22. du. 1. concl. 2.* sequi quoque videtur, sponso fornicantes cum aliis peccare non solum peccato intemperantiæ, ut docent satis probabiliter Pontius, *de sponsal. L. 12. c. 6. n. 8.* Henricus, *L. 11. c. 18. n. 4.* Covar. & alii apud Castrop. *n. 4.* ex ea ratione, quod non peccetur contra fidelitatem, seu non violetur fides, quippe quæ data tantum de contrahendo matrimonio; non autem de non fornicando interea cum aliis; neque committitur injustitia; eò quod, quamdiu sunt sponsalia, nec dum corpus unius sit alterius, ac proinde fornicando tradatur alienum; sed & committitur infidelitas & injustitia; adeoque hæc circumstantia in confessione fornicationis exprimenda, prout probabiliter docent Sanch. *de sponsal. L. 1. d. 2. n. 5. §. 6.* Cöninck. *l. c. n. 6.* Mol. *rom. 3. d. 73. n. 8.* Laym. *L. 5. tr. 10. c. 1. n. 6.* Gutt. *de mat. c. 1. sub finem.* quos citat & sequitur Castrop. *l. c. n. 5.* Ratio est, quia imprimis sponsi sibi invicem fidem dant de corpore nemini alteri tradendo, nisi sibi met; sed, dum alteri extra matrimonium copulantur, alteri tradunt corpus, cujus usus erat sponso reservatus. Dein sponsi sibi invicem jus acquirunt per sponsalia, ut sibi met, & non alteri corpus alterius tradatur, etsi traditio corporum de facto necdum sit. Ad quod tamen satis plausibiliter dici videtur; acquiri per sponsalia jus, ne corpus sponsi tradatur alteri per contractum matrimonii, seu stabilius; non verò, ne tradatur alteri per fornicationem, & quasi transeuntur, quemadmodum venditor equi obligatur ad tradendum emptori equum, ut is tanquam proprietarius utatur illo pro libitu suo; non tamen obligatur ante traditionem illius ad non permittendum alteri usum equi pro una alterave vice, si per hoc equus non deterioretur; quod ipsum efficaciter diluere non videtur Castrop. dicendo simpliciter, & non probando, falsum esse, quod sponsus non obligetur ad non tradendum corpus alteri per copulam fornicariam, cum traditio hæc per copulam fornicariam sit detestabilior, quam matrimonialis traditio. Nam si loquatur de traditione matrimoniali corporis, quæ fit per matrimonium contractum, & non de traditione corporis consistente in ipso actuali usu corporis in matrimonio, detestabilius videtur peccatum violatis sponsalibus tradere corpus alteri, seu contrahere cum alia matrimonio, quam stantibus sponsalibus fornicari cum alia. De cætero docet Sanch. *l. c. n. 6.* cum aliquibus per fornicationem factam à sponso non irrogari sponsæ gravem injuriam, & consequenter non committi gravem injustitiam; eò quod communi æstimatione nulla aut exigua irrogetur infamia sponsæ per hoc, quod ejus sponsus sit fornicatus cum alia, neque sponsa eam injustitiam magni ducat; cum videat ob hominum malitiam id frequens esse in sponsis; secus accidit, dum sponsa fornicatur cum alio, cum ea fornicatio graviter injuriosa sit sponso, non solum ob periculum concipiendæ proles, sed & ob infamiam, quam incurrit ducendo talem, quæ tanta est, ut vix etiam infimæ fortis velit ducere corruptam ab alio. Quæ infamia & injustitia non tollitur per hoc, quod fornicatio sponso, aliisque sit incognita; cum hoc fit per accidens, dum fornicatio hæc per se sit apta causare talia damna.

E

damna.

damna. Quæ tamen distinctio non placet Gutt. l. c. c. 1. n. 10. Coninck. l. c. d. 1. circa finem. Pont. l. c. Castrop. cit. p. 7. n. 6. sed putant adhuc gravem committi injuriam & injuriam inferti sponsa per fornicationem sponsi ex eo, quod fornicatio tam sponsi quam sponsæ præstat parti innocenti sufficientem causam solvendi sponsalia, & delinquentem repudiandi. c. quemadmodum, de jurejur. dissolutio autem sponsalium & delinquentis repudiatio sit grave quid, & repudiato graviter nocivum, adeoque supponit gravem injuriam, ex qua oritur. Item quod ex illa fornicatione sponsi nasci possit proles sumptibus sponsæ alenda non sine gravi præjudicio sponsæ. Ac denique, quod per hoc detur sponsæ causa gravis tristitiæ, dum videt aliam fœminam plus diligi à sponso, & justè timere potest, ne sponso idem faciat contracto matrimonio. Porro licet dicta fornicatio sit contra justitiam, non habet tamen rationem adulterii, ut Castrop. num. 8. Sanch. l. 1. d. 2. num. 2. Gutt. n. 16. cum communi. Adulterium siquidem est alieni tori violatio. L. inter. §. 1. ff. ad Leg. Jul. de adult. at dum corpus sponso promissum, necdum tamen traditum est, non est torum illius, siquidem eo uti non potest; ergo usus, quò alius utitur illo, non est violatio tori alieni. Item adulterium cit. L. inter. definitur, quòd sit accessus ad nuptam, sponsa autem de futuro non est adhuc nupta, ergo accessus ad eam non est accessus ad nuptam.

Quæst. 51. Quando nam obligatio sponsalium exequenda.

R Esp. Dum terminus certus non est præfixus executioni (is enim aliàs servandus est, nisi statuatur aliud lege vel sponso mutuo & legitimo consensu facta illius prorogatio) non statim, data tamen opportunitate, obligationem dandam executioni, sed tunc quando pars contrahens requisierit, docent Sanch. l. 1. d. 28. num. 2. Gutt. de mat. c. 15. num. 5. juxta generale principium, quòd debitor obligatus non sit solvere debitum, nisi requisitum, dum terminus præfixus non est; eò quod debitor non exigens debitum tacitè dilationi consentiat; secus sit, si ob nimiam verecundiam, reverentiam, debiti ignorantiam, vel alterius inconvenientis timorem omittit exigere, uti sæpe in sponsalibus ex parte fœminarum contingit, quæ, etsi maximè appetant sponsalia perfici, petere tamen non audent ob naturalem pudorem, vel ob sponso timorem, ne tacto affectu desistant. E contra tenet Castrop. num. 2. citans pro hoc Pont. l. c. c. 6. num. 1. Con. l. c. Bartolom. Ledesm. de matrim. du. 13. sub initium, teneri sponso sponsalia absoluta & pura exequi ab ea die, qua contracta, seu quamprimum opportunè fieri potest; Arg. L. in omnibus obligat. ff. de reg. jur. ubi: in omnibus obligationibus, in quibus dies non ponitur, præsentie die debetur; & L. cum qui. ff. de V. O. ubi: quod sine termino debetur, statim debetur. Secus est in mutuo & precario, quæ non statim, ac contrahuntur, debent reddi, sed arbitrio prudentis; cum aliàs nullius essent utilitatis. Facetur tamen Castrop. regulariter loquendo aliquem à sponsalibus, alteriusve debiti solutione debitorem excusatum esse creditore non exigente; quia creditur tacitè consentire dilationi, nisi omittat exigere ob gravem verecundiam & metum reveren-

tialem &c. Sed dicit, hanc excusationem esse per accidens; quia debitum, excepto precario & mutuo, per se debeat à die, quò contractum est.

Quæst. 52. Qualiter obligentur, qui pro aliis sponsalia promittunt.

R Esp. Tametsi promissio purè alieni facti propriè & in rigore sit nulla, adeoque nullam inducat obligationem, utpote de re, quæ sub promittentis dominio & potestate non est. Tametsi etiam jure communi (intellige civili) sit nulla; quia accipitur pro ut verba sonant; Jure tamen Canonico promissio facti alieni (adeoque & matrimonii contrahendi à Titio) valida est & firma, non quatenus est facti alieni, sed quatenus facti proprii; sonus enim verborum est facti alieni, sed sensus est facti proprii. Siquidem promittens factum alienum, non ipsum, sed curam & diligentiam, ut efficiatur, promittit. Castrop. l. c. p. 5. num. 3. Molin. tr. 2. d. 258. Sanch. l. 1. d. 24. num. 2. &c. hinc promittens Titio filiam suam in matrimonium, eo hanc promissionem acceptante, obligatus est serriò ac diligenter procurare filia consensum, nec sufficit fictè ac simulatè eam procurare, cum ea non sit procuratio, sed procurationis simulatio. Castrop. l. c. Sanch. num. 12. Gutt. de mat. c. 14. num. 5. Quòd si tamen promissioni facti alieni, scilicet matrimonii (idem est de sponsalibus) à tertio contrahendi pœna adjecta est, eam solvere non est obligatus promittens effectu non secuto, si diligentiam debitam, ut sequeretur, adhibuit; non enim justum est, penà affici, qui nullius culpæ reus est. Molin. d. 268. Gutt. num. 6. Sanch. l. 1. d. 25. num. 3. Castrop. num. 4. Secus tamen est, casu quo promissor intenderit se ad solutionem pœnæ obligare effectu non secuto, tametsi omnem diligentiam adhibuerit; quia tunc tenetur ad solutionem, non quatenus pœna est, sed quatenus est facti alieni compensatio. Castrop. num. 5. citatis Maran, in 99. pract. 9. 7. num. 23. Covar. de pactis. p. 2. §. 5. num. 5. Sanch. num. 6. Gutt. num. 8. Quemadmodum etiam promittens fraudulenter, nimirum sciens aut scire debens factum alienum eventurum non esse, obligatus est estimationem rei promissæ solvere, quia promissarium decipit. Molin. Castrop. LL. cit. Sanch. num. 5. Gutt. num. 7.

Quæst. 53. Qualiter compellendus, qui renuit implere sponsalia.

R Esp. Injustè tenuens implere sponsalia, in foro tam interno quàm externo ad ea complenda, seu ad contrahendum matrimonium compelli potest. In foro quidem interno seu conscientie penà omnibus existentibus in peccato, & nolentibus ab eo desistere communi, nempe per negationem Sacramentorum. Castrop. l. c. p. 8. num. 1. In foro verò externo seu judiciali per Judicem ecclesiasticum commonendus prius est, ut obligationi suæ satisfaciatur, sin minus, censuris ecclesiasticis compellendus est. Castrop. l. c. num. 2. Sanch. l. 1. d. 29. Gutt. c. 15. num. 2. Laym. l. 5. tr. 10. c. 1. num. 4. Pirh. b. t. num. 17. Pont. l. 12. c. 4. num. 2. &c. cum communi juxta e. ex lueris. it. 2. b. t. quin & incarceratione aliisque pœnis, ut Castrop. citatis iisdem

hisdem AA. quia Judex ex officio tenetur procurare, ne subditi injuriam patiantur, neve jus eis debitum negetur; adeoque si à subditis injuriam patientibus requiratur, ut injuriantem compellat ad desistendum ab injuria, isque persistat; obligatus est eam uti compulsionem, quâ prudenter judicaverit, hic & nunc opus esse ad dictæ injuriæ remotionem. Proceduntque hæc ipsa, sive sponsalia jurata sint, sive non; tametsi enim *cu. c. ex literis*. loquatur de sponsalibus juratis, & ibi dicat Pontifex: *Quia contra juramentum venire periculosum est, mandamus, ut eum monneas, & si monitis non acquieverit, censurâ compellas, ut in uxorem recipiat &c.* decisio tamen non nititur juramento, sed sponsalium obligatione & injustitiâ, quæ committitur per non impletionem sponsalium, sive ea jurata sint, sive non. Pirh. Castrop. LL. cit. quamvis, ut iidem cum Sanch. L. 1. d. 29. num. 4. arctius cogendus sit resiliens, dum sponsalia jurata sunt, & arctissime, si puella sub ea fide deslorata.

2. Neque his obstat primò *c. requievit. h. t.* ubi: *mulier que juravit nubere alicui, si postea non vult, monenda potius quam cogenda, quia matrimonia debent esse libera, & coacta saepe habent exitus difficiles*; nam rò potius accipiendum est pro rò prius, ita ut sensus sit, prius monendam, & postmodum, si monita non acquieverit, cogendam, sive præcipuè utendum monitione, & coactione non nisi secundariò, minus principaliter, & non proficiente monitione; & hoc modo *div. cap.* non contradicit *c. ex literis*. Pirh. l. c. num. 20. & alii apud Barbof. in *c. ex literis*. Sed neque talis compulsio, seu coactio obstat libertati matrimonii; ad quod requiritur, ut liberum sit ab omni necessitate extrinseca; non verò etiam ab omni intrinseca, orta nimirum ex jure naturali, supposito libero consensu contrahentium sponsalia, & quam sibi ipsi contrahentes voluntariè & liberè injecerunt; quin & per metum gravem v. g. intentatæ excommunicationis vel incarcerationis, justè tamen incussum non vitiatur matrimonium. Krimer, ad 4. decret. num. 176. adeoque non subsistit universaliter intellectum, quod ait Pirh. h. t. num. 20. matrimonium ejus, qui liberè sponsalia contraxit, metu graviter postmodum contractum est ipso jure nullum. Nihilominus argumento & occasione dicti *c. requievit.* observant & monent Gutt. de mat. c. 1. num. 2. Cón. d. 22. du. 1. num. 10. Castrop. num. 3. Pirh. num. 19. & 20. & AA. passim, Judicem uti debere coactione moderata, & ad aliquod breve tempus, & non absolute & in perpetuum; quin &, cum tales coactiones, ut dicitur *cit. c. requievit.* soleant habere exitus difficiles, dum prævidentur & justè timentur publica scandala & gravissima mala, expedit quandoque abstinere à tali compulsionem, & sic permittere minus malum (quale est violatio sponsalium) ut majus malum (quale sunt dicta scandala) evitetur, præsertim cum spectet ad Judicem cogere sponfos ad matrimonium contrahendum, si id expediat ad finem matrimonii, non verò ubi id repugnaturum creditur huic fini, qui est mutuum obsequium & conjugalis amor, quem sibi invicem exhibere debent conjuges. Unde si videat Judex, se nihil profuturum censuris, aliisque penis, aliâ viâ compellendus erit resiliens, ut parti læsæ satisfaciatur, Sanch. cit. d. 29. n. 7. Quin etiam ubi videt, se jam impositâ censurâ nihil proficere, & sponsum pertinacem remanere, debere ab

R. P. *Leur. Jur. Can. Lib. IV.*

ea illum absolvere etiam non petentem, docent Sanch. l. c. Pirh. l. c. citans Covar. in epitom. 4. decret. p. 1. c. 4. n. 5. Castrop. cit. n. 3. ne censurâ coactus fingat consensum, & sponsa deslorata recedat.

3. Neque secundò obstat *L. stipulationes. §. Celsus. de V. O.* ubi deciditur, in obligationibus facti neminem compelli, sed soluto interesse liberari; nam id intelligendum, ut Castrop. n. 4. de factis, quæ æstimationem recipiunt; cum horum obligatio ex tacita contrahentium voluntate non sit ad factum præcisè, sed ad factum vel illius interesse; secus de factis, quæ æstimationem non recipiunt, seu pretio compensari nequeunt, ut sunt sponsalia & matrimonium.

Quest. 54. Quis sit Judex compulsionis in hac materia, & dum adest causa dissolvendi sponsalia, à quo ea debeat judicialiter cognosci.

1. Resp. Ad primum: ubi movetur questio de valore sponsalium, vel de causa ea dissolvendi, Judex cognitionis est tantum Judex ecclesiasticus; quia agitur de jure spirituali, seu vinculo annexo causa spirituali & peccato vitando. Si verò agatur de solo facto vel obligationis executione, Judex compulsionis esse potest tam laicus, quam ecclesiasticus; uterque enim compellere potest resiliens, ut contractum observet, etiam si juramento firmatum. Castrop. cit. p. 8. n. 6. citatis Abb. in *c. ex literis. it. 2. h. t. n. 4.* Sanch. L. 1. d. 29. n. 9. Gutt. de mat. c. 35. n. 8. Pont. L. 12. c. 6. n. 5. &c.

2. Resp. Ad secundum: Dum causa resiliendi justa allegatur, & deferitur ad Judicem, opus non esse eam judicialiter cognosci, sed satis esse, si Judex ex iis, quæ præ oculis habet, eam intelligat, tradit Sanch. l. c. n. 6. citans pro hoc Gutt. c. 15. n. 2. Pont. ubi ante, n. 5. in fine. contrarium, nempe opus esse judiciali cognitione, censet Castrop. eò quòd, cum Judex officio obligatus sit compellere resiliens sine causa, nequeat ab hac obligatione publica liberari, nisi ex causa authenticè probata.

Quest. 55. Quis præter obligationem sit effectus sponsalium.

Resp. Illum esse duplicem, nempe impedimentum duplex matrimonii cum alio: Primum impedimentum est impediens matrimonium cum quocunque vel quacunque alia; dum nimirum stantibus sponsalibus, tam sponsus quam sponsa impeditur contrahere matrimonium cum tertio, ita ut, si alteruter sponforum violata fide contrahat matrimonium cum alia, vel alio, contractus hic matrimonialis valeat quidem, nec compelli possit ullatenus, ut redeat ad priorem sponsum, vel sponsam, peccet per hoc tamen mortaliter, & ad injuriam & damnum illatum alteri compensandum compelli possit. Alterum impedimentum non tantum reddens illicitum matrimonium cum alio, sed & dirimens illud contractum cum consanguineis alterius; diciturque impedimentum publicæ honestatis, ex eo, quòd regulariter minus decens & justum videatur, ut sponsus in uxorem habeat sponsæ suæ consanguineam, vel sponsa in maritum consanguineum sui sponsi. Verùm de hoc commodiùs infra, ubi de impedimentis matrimonii dirimentibus.